

ügyelet nemzetközi szabályozásával. Amíg éréshben az egyes államok különbözőkép járnak el, a Kamara döntőbíráskodása nehezen képzelhető, mert azt lényegesen befolyásolja az érdekelt államok jogállapota és a kényszernek vagy beavatkozásnak foka és módja; amelyet egy-egy állam a maga kartelljeire gyakorol. Tegyük fel pl., hogy vita támad a kartell két tagja között, akiknek egyike olyan állam polgára, amely a kartellt, mint erkölcsstelen ügyeletet, érvénytelennek tekinti, a másika pedig oly állam polgára, amelyet szerint a megállapodás érvényes. Ha most a jury az előbbit valamely kartellmegállapodás betartására kötelezné is, verdiktje nem volna végrehajtható, mert a nemzetközi jogsegély terén legelőzékenyebb állam sem megy el odáig, hogy végrehajthatni engedjen oly teljesítést, amely az ő felfogása szerint a jó erkölcsökbe ütközik. Belejártszik továbbá a kérdésbe az is, — mire nézve szintén a legeltérőbb felfogások érvényesülnek a különböző államokban — vajjon külföldi választottbíróóság ítéletét egyáltalán végrehajtható közokiratnak elismerik-e? A kérdés nálunk is vitás. Végül nehézségek támadnak oly állammal szemben, amely, mint Németország, a kartelljei fölött hathatós közigazgatási ellenőrzést gyakorol és azokat különleges bíráskodás alá vonja, mely bíráskodási jogáról aligha lenne hajlandó lemondani a kamarai választott bíráskodás javára. Ahhoz tehát, hogy ily választottbíráskodás kellő alakban létrejöhessen, a nemzetközi kartellek anyagi és alaki jogának nemzetközi szabályozására volna szükség, ami valószínűleg egy magas nemzetközi bírói fórumnak (Hága, Genf) delegálására és kizárólagos hatáskörének megállapítására vezetne.

Dr. Meszlény Artur.

A fogyasztás finanszírozása.

Akik a gazdasági válságokon átsegítő csodaszerekben hinni tudnak, azok a fogyasztás finanszírozásának újabban erősen felkapott gondolatában bőséges alkalmat találhatnak arra, hogy fantáziájukat utjára engedjék. A gondolat első pillanatra tényleg megvesztegető. Mi az oka a mai gazdasági pangásnak? A vak is látja, hogy a vásárló erő hiánya, és ennél fogva a fogyasztás erős korlátozottsága juttatták úgy az ipart, mint a kereskedelmet mai válságos helyzetébe. Ha tehát egy egyszerű fogással, — a részletfizetési üzlet korlátlan kibővítésével — mindenkint abba a helyzetbe hozunk, hogy már ma megvehesse azt, amit különben csak 6—12 hónap alatt vásárolhatna meg, úgy csak természetes; hogy a fogyasztás és ennek következtében úgy a kereskedelem, mint az ipar foglalkoztatása egyszerre a mai-nak többszörösére emelkedne.

Ez a fokozott foglalkoztatás a maga részéről visszahatna az általános kereseti viszonyokra, amennyiben új munkaalkalmak teremtésével azokat feljavitáná. Ezt a megvesztegető teóriát még hatásosabbá teszi az a körülmény, hogy maga a gondolat mai formájában Amerikából, a gazdasági jólét hazájából származik, sőt sokak szerint a fogyasztás finanszírozása egyik

leghatékonyabb eszköze volt az amerikai konjunktura felvirágoztatásának.

Érdekes már most az, hogy ez a csodaszer-teória mennyiben különbözik tisztán formailag azoktól a vele erősen rokon bankóprés-teóriáktól, melyekben a háboru utáni inflációs korszak oly nagyon bővelkedett. Míg azok ugyanis papíron és teoretikusan elgondolva mind nagyszerűen beváltak és csak a valóságos életben mondtak csődöt, addig a fogyasztás finanszírozása ellen papíron és teoretikusan döntő ellenérveket felhozni nem nehéz — olyan argumentumokat, melyeket az új teoria hívei is elismernek —, ezzel szemben a gyakorlat a konzumfinanszírozás szószólói szerint legyőzi ezeket az érveket, amint azt legjobban az amerikai példa is mutatja.

A legkézenfekvőbb ellenérv azt mondja: a részletfizetési vásárlás formájában igénybe vett fogyasztási hitel későbbi hónapok keretéből fizetendő vissza; amennyivel többet vásárolhatok — illetve mint kereskedő: forgalmazhatok — ma, annyi-val fog csökkenni az a visszafizetés ideje alatt. Sőt, épp azért, mert a részletre vásárlás (kamatok, rizikóprémia és adminisztrációs költségek révén) lényegesen drágább a készpénz-vásárlásnál, a fogyasztás finanszírozása nemcsak nem emelne végső fokan a fogyasztást, hanem lényegesen csökkentené is. Hogy Amerikában sincs ez másképen, ezt legjobban talán az bizonyítja, hogy maga Ford is teljesen ezt a nézetet vallja, holott tudvalevőleg a részletfizetési üzlet nagyarányú meghonosítása legerősebben éppen az automobili elterjedésében nyilvánította hatását. Hogy Amerika a részletfizetési üzlet *dacára* jó konjunktúrának örvend, az egészen más lapra tartozik. Sőt vannak az amerikai gazdasági élet ismerői között olyan pesszimisták is, akik az ezidőszerint künnlevő fogyasztási hitelek visszafizetését egyáltalán nem látják zökkenésmentesen keresztülvihetőnek.

Nekünk Magyarországon az amerikaitól teljesen elütő viszonyok mellett különösen óvakodnunk kell attól, hogy a konzumfinanszírozástól általános fellendülést, a fogyasztás tényleges megnövekedését és a válság leküzdését reméljük. A részletfizetési vásárlás *per longum et latum* meghonosítása, annak kiterjesztése a mindennapos szükségletek minden fajtájára, — még ha az élelmicikket ki is kapcsoljuk — nekünk csak hátrányokat hozna, azok nélkül az előnyök nélkül, melyek Amerikában mutatkozhattak. Távolság sem térhetünk ki itt az összes felhozható ellenvetésekre. Csak még arra kell röviden rámutatnunk, hogy az az előfeltétel, ami az Egyesült-Államokban a fogyasztás finanszírozását lehetővé tette, sőt magából kitermelte: a belföldi tőkék tultengése és elhelyezhetetlensége, nálunk teljesen hiányzik. Az újszerű a konzum-finanzierung egész konstrukciójában az, hogy a bankok és a tőkepiac kaput nyitottak a részletfizetési üzlet előtt, holott eddig teljesen elzárkóztak előle. A mi bankjaink és az itteni tőkepiac azonban szűgesebb és fontosabb feladatok számára sem rendelkeznek még kellő tőkeerővel és így a fogyasztás finanszírozása csak külföldi hitelekkel volna megoldható. Fogyasztási célra szolgáló külföldi hitelek-

kel szemben pedig minden józan gondolkodásu, gazdaságilag verzált ember állást kell, hogy foglaljon.

Ennek dacára azonban el kell ismernünk a fogyasztás finanszírozásának helyénvalóságát egyes cikkeknel (automobil, butor, családi házak stb.) általában ott, ahol egész életre szóló, nem periódikusán ismétlődő szükségletekről van szó és amelyeknel nem fenyeget az a veszély, hogy a részletfizetéses rendszernek nagyfoku elterjedése utján a kenyérkereső egzisztenciák tulságos terheket vesznek magukra.

Dr. Sziklai Ferenc.

A Columbia University a szövetségközi adósságokról. A Columbia University közgazdasági fakultásának tanári kara és az egyetemhez közelálló üzletemberek e csoportja egy manifesztummal (lásd szözszerinti szöveget Times, 1926 dec. 20.) fordult az amerikai közvéleményhez, amelynek az amerikai álláspont végleges kialakulása tekintetében a legnagyobb fontosságot kell tulajdonítanunk. A legnevesebb amerikai közgazdászok — theoretikusok és praktikusok nevei egyaránt — szerepelnek ezen a dokumentumon és nem tulszás, ha azt mondjuk, hogy a szellemi Amerika gondolatai jutottak abban kifejezésre a szövetségközi adósságokról. Különösen kiemelendő, hogy ez az első komoly amerikai dokumentum, amely a szövetségközi adósságoknak nemcsak közgazdasági és politikai, de morális oldalát is megvizsgálja és határozottan arra az álláspontra helyezkedik, hogy a szövetségközi adósságokat nem lehet egyszerűen üzleti adósságokkal egy nivóra helyezni, hanem azoknak eredetét, a közös háborus cél érdekében való áldozatot is tekintetbe kell venni. A szövetséges francia és angol nemzet nagyobb mértékben hozott véráldozatot a manifesztum szerint, mint az amerikai; Amerika hozzájárulása a háborus teherviseléshez tulajnyomóan anyagiakban állott. De e kétfajta áldozatot egymással szemben mérlegre tenni, a legnagyobb immoralitás volna. Sohasem akad közös mérték, mely a dollársegély és a véráldozat nagyságát közös nevezőre tudná hozni.

Ez a dokumentum legmélyebbre menő tétele. Ezzel az amerikai professzorok elfogadták az európai, nevezetesen a francia politika régóta hangoztatott álláspontját, miszerint a szövetségközi adósságok kérdése legmélyebben nem közgazdasági, hanem politika-morális kérdés. Igen érdekesek a manifesztum megállapításai a szövetségközi adósságok és az amerikai külkereskedelem, valamint az adózás összefüggésének kérdéséről. A manifesztum négy pontban foglalja össze a kutatások eredményeit. 1. Rámutat arra, hogy a következő négy évre előirányzott amerikai bevételek a szövetségközi adósságokból nem haladják meg a jelenlegi amerikai import vagy export 5%-át s ez a viszonyszám kisebb, mint az amerikai külkereskedelem évi fluktuációi a háboru óta. 2. E fentemlített előirányzott összegek nem haladják meg az amerikai nemzeti jövedelem egy százalékát, de a későbbi évekre előirányzott bevételek sem nagyobbak, mint az amerikai nemzeti jövedelem másfél százaléka. 3. Az előirányzott összegek az amerikai budgetra sokkal csekélyebb hatást gyakorolnak, mint azt általában föl-tételezik. A következő négy évre előirányzott bevételek nem egészen két dollárra rugnak fejenként, nem haladják meg a szövetségi jövedelmi adóbevétel 1927-re előirányzott összegének 10%-át és ha azokat a jövedelmi adó leszállítására fordítanák, ugy az egy 5000 dollár jövedelmű amerikai adófizetónél nem.